

Училище с история и бъдеще

Преди 170 години родолюбиви жители на гр.Сопот, водени от жаждата им за знания поставят началото на класното училище в Сопот. Преди тях са само габровци със своето – Априлското училище. Самият факт, че в нашия град се открива класно училище, когато за това са се сетили само четири града в България – Габрово, Казанлък, Свищов и Копривщица, говори красноречиво за прогресивното мислене на сопотненци. Те твърде рано разбират, че си заслужава да се инвестира в образователното дело. И как иначе, та нали децата са нашето настояще и бъдеще, децата са тези, които заслужават постоянни грижи и внимание. За големия авторитет на Сопотското училище говори фактът, че в него идват да се учат десетки жадни за знания младежи от градовете Троян, Ловеч, Плевен, Тетевен, Севлиево, Клисура.

Сопотненци, кметската управа, църковните настоятелства винаги са се отнасяли със загриженост към училищните дела. Това спомага в Сопотското училище да израстнат десетки знатни за времето си учители, които продължават да работят в други градове на родината. Сопотското училище става разсадник на просветни кадри за страната. Ако по някакъв начин заличим всички достойнства на Сопотското училище, но оставим само едно, че в него се е учил патриарха на българската литература – Иван Вазов, това ще е достатъчно на това училище да се отреди най-видно място в историята на българското просветно дело.

Вече 170 години децата на Сопот, преди да влязат в големия живот, минават през училището. Тук те проглеждат за четмо и писмо, тук се зареждат със знания и патриотизъм.

Огнище на просвета и духовност

Сопот е едно от най-старите селища в Стремската долина. За това свидетелстват множество останки на значителни паметници от далечното минало.

Аневското Кале/крепост – център на средновековен град, най-вероятно Копсис/, Аневският Некропол, калето на Леевица, Калето над “Св.Троица”, църквата “Св.Богородица”.

От векове тук се е водил интензивен книжовен и просветен живот. Негови огнища са манастирите – мъжкия “Св.Спас” /тук през 1828 год. монахът Пантелеймон прави препис на История Славянобългарска/, Девическият манастир “Въведение Богородично” и църквите – “Св.Богородица” и “Св. Апостоли Петър и Павел”. Към манастирите са създадени килийни училища – мъжко и девическо. А при църквите били създадени църковни килийни училища.

С развитието на занаятчийската и промишленост през 18-19 век се развива и процъфтява търговията. Градът е наричан “Герджик Сопот” и “Кючюк Манчестър”. Тези процеси провокират развитието на просветното дело. Спорна е годината на

откриването на новобългарското училище, 1836 или 1838. Първ учител в него бил карловецът Христо поп Василев. За кратко време се събрали 150 ученика. И тъй като броят на желаещите ставал все по голям, сопотненци с общи средства и усилия построили нова училищна сграда. Тя била завършена през 1840 год. и в нея можели да се учат 160 ученици.

По молба на сопотските първенци от Габровското училище е освободен Калист Луков Хамамджиев. Той трябвало да открие по-горен клас. Подпомогнат от Христо поп Василев той преустроил училището и внесъл по-добър ред в училищните работи.

През 1840 год. новата училищна сграда била определена за взаимно обучение, а старата била оставена за “помещение” на горните класове. През 1841 година Калист Луков въвежда звуковата метода. Той помогнал и за “завеждането” на обществената училищна библиотека, по примера на Габрово, като подарил и първите книги. Помощ оказал и Васил Априлов. През 1852 година неизвестно по какви причини Калист Луков се разделя с учителската професия и се заел с търговия.

В началото на 1853 год. неговото място е заето от Георги Икономов, родом от Дупница. В Сопот останал 2 години, но по негово време само в класното училище учениците били 120, сред които имало деца от други градове. От 1855 год. за главен учител бил назначен Йордан Ненов. С него започва нов етап в развитието на Сопотското училище. През учебната 1856-57 год. учениците достигнали 450 души. Частното килийно училище на Иван Гърбата било закрито. Направил го той самият и завел учениците си при Йордан Ненов. Училищната сграда отново се оказала тясна. Построени били още две учебни помещения. Увеличен бил и броят на учителите, както във взаимното, така и в класното училище. Променена била учебната програма. Въведени били нови предмети. Курсът на взаимното училище бил 3 годишен, а на класното 4 годишен.

“Новоначиначающите” – тези в първо отделение се обучавали да познават азбуката и да пишат числа на плоча. Учениците във второ отделение изучавали следобедно четене, чистописане на книга, численица – четирите прости действия, свещена история, кратък катехизис, първоначални познания по българска граматика, посещаване на св.църква и църковно четене. Почти същите предмети били изучавани от учениците от трето отделение.

Учители във взаимното училище по сведения на Иван Вазов били: Даскал Атанас от Карлово – учил децата да пишат буквите на пясък, да сричат и т.н.; Даскал Павли Костов от Сопот – учил на четене, Даскал Стефан Кушев и Даскал Начо Труфчев от Клисурса.

Йордан Ненов полагал големи грижи за обзавеждането и благоустройството на училището. По негова инициатива били закупени глобуси – земни и небесни, разни физически уреди, геометрически и други пособия. Обогатена била и училищната библиотека. Тези години са характеризирани като “златна епоха” в историята на Сопотското училище. Това можем да прочетем във в.”Българска пчела” от 18.08.1864

год. За съжаление Йордан Ненов става жертва на партийни борби и пристрастия и е уволнен. След неговото напускане главни учители били: Калист Луков- само за няколко месеца, Партений Белчев 1861-19.865 год., Захари Бояджиев от 1865 год. – неизвестно докога, Никола Ковачев – сопотненец, извикан от Ловеч 1867-68 год., Георги Смилов откъм 1870 год.

През 1870 год. е открито девическото училище. Дотогава грамотност сопотските момичета получавали в Килийното училище на девическия манастир “Въведение Богородично”. По традиция учителки ставали монахините от метоха. Такива били укривателката на Левски монахиня Христина и сестра ѝ Евпраксия. Други известни учителки – монахини били: Харитина, Ефросиния Цочева. Най-ярка диря в историята на Девическото училище оставя Мария Българова. Тя била главна учителка до 1877 год. Н нея Сопотския революционен комитет възлага да ушие знамето. Тя била любимата на Тодор Каблешков. През 1874-75 год. заминава да учителства в Копривщица. Тя е прототип на Рада Госпожина. Била е много красива и се предполага, че Вазов е имал чувства към нея.

През 1877 год. градът е опожарен от турците. Изгарят и Мъжкото и Девическото училище и църквата. През 1879 год. то е възстановено със средства на Временното руско управление, заедно с църквата „Св.св.ап. Петър и Павел” в първоначалния им вид , в който са запазени и досега. Девическото училище е използвано като учебна сграда до учебната 1969-70 год. След това е превърнато в музейна експозиция. След освобождението Сопот остава в пределите на Източна Румелия. Тогава за сграда на училището освен Девическото училище се използва и сградата на бившия турски конак.

Статистиката сочи, че през 1897 год. в Сопот има едно Мъжко класно училище, едно Девическо и едно основно училище.

Наследник на Новобългарското училище сега в Сопот е СОУ”Иван Вазов”. Училището достойно защитава традициите на просветното дело в града.